

1816-03-23

Dons, Ane F:Christiansdatter

Snuppet fra www.fynhistorie.dk

Ane Dons.

f. 23. marts 1816, d. 24. februar 1885.

En levnedstegning af L. Schrøder, Askov.

Højskolebladet

Det var ved midsommertid i året 1836, at der kom to piger gående syd fra igennem Dons by. Det var let at se, at de havde hjemme i en anden egn af landet. Slige høje hatte, som de bar, brugte kvinderne ikke i Koldingegnen. Det har sagtens været den fremmede dragt, som har stukken i øjnene på en af gårdmændene, som de traf på vejen. Han gav sig i snak med dem og fik dem inden for at hvile sig og styrke sig til den videre vandring. Det var ham, som ejede den midterste af de tre store gårde, der endnu ligger ved siden af hverandre øst for vejen.

Han hed Christian Dons og var den gang et halvt hundrede år; hans hustru Mette Marie var født på Landerupgård og søster til nys afdøde gårdejer og dannebrogsmænd Johan Berthelsen på Egeland i Starup sogn. Pigerne var oppe fra Holstebro egnen eller fra Hardsyssel, som man den gang plejede at sige. Christian Dons roste de Vesterbo-piger og sagde, han kunne nok have lyst til at have en pige fra deres kant til at tjene hos sig. Den ene af de to piger hed Ingeborg og var datter af Christen Olsen Skrædergaard i Fousing to mil nordvest for Holstebro. Denne mand stod i forbindelse med herrnhuterne, og når disses agent, Frans Lund i Skjern, kom op til Hardsyssel, hørte Christen Olsens til de folk, der samledes om ham. En af døtrene Ane Kirstine, var bleven så påvirket af det, som Lund fortalte om Brødremenigheden, at hun androg på at blive optaget i Søsterhuset i Christiansfeldt. Det blev tilstået hende, og 1835 flyttede hun der ned. Hendes søster og en pige til besøgte hende det næste år. De var kørt til Kolding med en rebslager, som havde været til marked i Holstebro for at faldbyde sine varer. Den rejse tog to dage, og de overnattede i Avnborg. Efter endt besøg i Christiansfeldt skulle de nu gå tilbage, og da skulle de overnatte først i Give og så i Snejbjerg.

De fleste folk var i de tider bange for dem, der søgte sammen med Christiansfeldterne. Men det var Christian Dons ikke. Rigtig nok tog han ikke selv til forsamlinger. Men han var meget tungsindig, og derfor kom der ikke sjældent "opvakte folk" til ham for at prøve, om de kunne opmuntre ham. Der boede den gang en mand i Lilballe i Eltang sogn, som hed Jens Nedenskov. I hans hus var der tit forsamlinger, og de omrejsende lægmænd, som førte ordet ved disse lejligheder, blev gerne af Jens Nedenskov førte over til Christian Dons. På den måde har Peter Larsen Skræppenborg ventelig første gang været i Dons. Men også Herrnhuter-agenten Frans Lund har været der med Jens Nedenskov, og hans besøg havde givet anledning til, at en af Christian Donses døtre Kirsten, som nu er enke efter rigsdagsmanden Jens Jørgensen på Bjerregård, 1833 en tid kom i hans hus i Skjern for at lære lidt håndgerning af hans hustru.

Det har da snarere i Christian Donses øjne været en anbefaling for pigerne fra Hardsyssel end det modsatte, at de kom fra Christiansfeldt, og når han sagde til dem, at han nok kunne lide at have en vesterbopige til at tjene i sin gård, da har han vel tillige ment, at det gerne måtte være en opvakt pige som en af dem.

Da de to piger kom hjem til Fousing, fortalte Ingeborg Christensdatter sin søster Ane, hvordan de havde været inde i Dons, og hvad Christian Dons havde sagt. Og Ane, som den gang var 20 år gammel, fik underlig nok straks den tanke, at hun skulle ned til Dons at tjene. Det var slet ikke let i de tider for en pige, hvis forældre hørte til de "opvakte", at få en plads, hvor hun kunne være sikker på, at man ikke ville gøre nar af det, som

forældrene regnede for det bedste i livet. Efter hvad søsteren fortalte, havde Christian Dons i hvert fald ærbødighed for den kristne tro. At Dons kun lå et par mil syd for Kolding, har vel også vejet noget i vægtskålen. Men både forældrene og de andre søskende fandt det underligt, at Ane ville så langt bort for at tjene. Der blev imidlertid skrevet til Dons, om hun kunne få pladsen til efteråret; men der blev svaret, at den nu var optaget; det kunne ske, at der var plads ledig på samme gård til næste efterår. Der var da god tid til at betænke sig og til at rådføre sig med Frans Lund, da han kom ned til Fousing. Han turde ikke råde fra det. Men til sidst blev det besluttet, at det skulle komme an på en prøve, om Ane skulle søge at få pladsen eller ej. Dersom Christian Dons ville gå ind på at sende vogn efter hende til Skjern, så skulle hun møde der for at følge med vognen hjem. Ville Christian Dons ikke lade sin vogn køre de ti mil efter vesterbopigen, så skulle det tages som et vink om, at det ikke var Guds vilje, at hun skulle til Dons. Da Christian Dons havde fået brev, om han ville hente sin ny pige hos Frans Lund i Skjern, svarede han tilbage, at hans vogn skulle være der den 31. oktober 1837.

Christian Donses ældste søn Peder havde været ridende i Skjern for at se til sin søster Kirsten, da hun var i huset hos Frans Lund. Han kendte altså vejen, og derfor skulle han køre der ned efter vesterbopigen. En af brødrene kørte Ane til Skjern, og den sidste dag i oktober 1837 mødtes således Peder og Ane Dons for første gang, og rejsen fra Skjern til Dons var den første, de gjorde sammen; han havde da nys fyldt sit 22. år; (Han er født den 20. oktober 1815), hun var et halvt år yngre. Over firte år efter skrev hun om sin da afdøde mand: "Han måtte efter sin faders begæring hente en pige 10 mil borte, som han (faderen) på en underlig måde havde fået lovning på; bedst at sige, Vorherre havde sin hånd med i styret".

De to unge var to dage om at køre fra Skjern til Dons. Den 2. november om aftenen bød Christian Dons og hans hustru den ny pige velkommen. Men hun kom til at føle sig meget fremmed mellem de mange mennesker i den store gård. Hvor jeg længtes efter mit stille barndomshjem, kan jeg knap fortælle", står der i hendes optegnelser. "Jeg havde da begyndt at kende en smule til Vorherre og vidste, at det var ham, jeg skulle have min tilflugt til og hente trøst fra. Jeg gik jo så min stille gang og forrettede min gerning. Både forældrene og børnene kom til at holde meget af mig. Jeg gik jo så småt og fortalte dem lidt om Vorherre, og det faldt i god jord, som voksede og bar frugt, så børnene alle sammen fik lyst til at tjene Vorherre, - som både andre og jeg ser med glæde på endnu i dag. Men det var jo Vorherre, som lagde sin velsignelse derpå; ellers havde det jo aldrig bleven til noget."

Det er nu næppe gået så fredeligt helt igennem, som det stod for Ane, da hun i sit 63. år skrev disse linjer om sin tjenestetid i Dons. Det har ikke blot været de afstikkende klæder, hun har måttet døje noget for imellem de unge i Chr. Donses gård. At hun gerne ville til gudelige forsamlinger, har også faldet dem sært, og det har været ikke så ganske kort tid inden hun har fået dem med ud af sognet for at høre et godt ord. 1839 blev Frederik Hammerich præst i Starup, og da han i forsommeren 1842 på grund af sygdom måtte tage sig en hjælper, fik Fr. Helveg denne stilling. Nu blev Starup kirke et samlingssted for de opvakte; Jens Jørgensen kom nord fra med en skare; Niels Thomsen fra Hjarup kom heller ikke ene; var Peter Larsen på rejser i Jylland, søgte han også ind til Hammerich. Det venlige forhold, som udviklede sig på den ene side og Christian Donses svoger Johan Berthelsen på den anden side, har måske bidraget til at støtte Ane under sit forsøg på at få de unge fra Dons med i det, som havde gjort hende selv glad. Men den bedste menneskelige hjælp fik Ane dog, da Peter Larsen 1841 købte den store gård i Dons, der lå lige syd for den, hvor Christian Dons boede. "Det var en god støtte, vi der fik", har hun skrevet, "så det er forunderligt for mig at se Dons nu og så for 40 år siden" - Hammerich opgav sit embede, og der kom ikke i lang tid derefter præster til omegnen af Dons, som forkyndte ordet således, at de opvakte kunne glædes

ved det. Men Peter Larsen fik præster langvejs fra til at komme og tale i sin gård. Om sit forhold til Peder Dons har Ane skrevet således: "Vi var ikke sammen i gården ret længe, inden vi kom til at elske hverandre, skønt vi stred imod det begge to. Det var noget sjældent, at det kunne gå an den gang, at en rig og en fattig. Nu er det dog anderledes, Gud ske lov! Men hvad vi stred imod .... Hjertet sagde: dig vil jeg elske og ingen anden. Omsider fik vi lov til at holde bryllup den 22. juni 1844, efter at jeg havde tjent i Dons i halvsvyvende år. Ja, Gud ske lov! Det fortrydes heller aldrig. Vi levede et lykkeligt og velsignet ægteskab i 34½ år, - vi syntes det var kun få dage, fordi vi elskede hverandre. Vi havde syv børn sammen. De fem døde ganske små. De to ældste var piger, som vi fik lov til at beholde, til de var voksne. De blev begge to forlovede med friskolelærere, - vor ældste datter, Mette Marie, med en sønderjyde fra Vilstrup, hvis navn var Jens Hansen. De nåede ikke at holde bryllup. Han tæredes hen af en langvarig sygdom. Det var jo et hårdt stød for vor datter, for de elskede hverandre så oprigtigt. Men hun skulle ikke savne ham ret længe. Hun døde året efter den 5. november 1865. Det var et hårdt stød for os. Men Gud Fader hjalp os dog over det, til vi kunne komme til at fortsætte vort liv igen. Så blev vor yngste datter Karen forlovet med Marinus Jørgensen. Han havde allerede en friskole på Hindsholm, som Kold en gang havde styret. Vi ville nu så gerne have dem i nærheden af os, da hun var vort eneste barn. Det tegnede også godt. Der følte trang til en friskole omkring i den egn, hvor vi boede, og folkene ville gerne have Marinus Jørgensen til lærer, og det var vi, Karens forældre, meget glade ved. Vi lagde straks hånd på værket, købte jord og begyndte at bygge huset, hvor de to unge mennesker skulle have boet. Men hvad sker? Herrens tanker var ikke vore tanker. Vor datter døde, fjorten dage før de skulle have haft bryllup, den 7. juni 1869. Nu var her atter en stor sorg både for den unge svend og for os forældre. Men vi blev jo ved med hverandre at fortsætte det påtænkte værk, som vi både havde lyst og mod til. Skolen gik også rigtig godt. Både vi to gamle, forældrene og børnene var rigtig glade ved den, så det var en fornøjelse at komme der, og svigersønnen blev ved at elske os og ville gerne glæde os med, hvad han kunne. Men hvad sker? Han bliver svag og må nedlægge den for ham så kære skolegerning. Han døde den 6. september 1878. Er det ikke noget forunderligt, som det går? Nu kan enhver nok føle og forstå, at vi har gennemgået en del af sorg, som trykkede hårdt nok mangan gang; men kunne dele det så troligt med hverandre og kunne også trøste hverandre."

Til denne trohjertige fortælling om Peder og Ane Donses samliv skal der ikke føjes meget. Den gård, hvorpå de kom til bo, blev bygget til dem syd for Dons by og vest for landevejen. Den jord, som lå til gården var en udlod fra fødegården, men af mindre god beskaffenhed. Men dels var der en stykke eng til den, dels drev Peder Dons i mange år et teglværk på sin ejendom og have gode indtægter deraf. For en del år siden solgte han teglværket og en del af agerjorden, og med renterne af den sum, han fik ved denne handel, og af nogle penge, han havde arvet, havde han og hans hustru deres rigelige udkomme. Gården Pederslyst efter Peder Dons. Den har en rummelig beboelseslejlighed, som især efter Peter Larsens død i januar 1873, da de store forsamlinger ophørte på Donsgård, tit har samlet en stor skare af mænd og kvinder, der var glade ved at syngne en salme med hverandre og gerne ville lytte til, hvad en eller anden tilstedeværende ordfører kunne have at sige. Var det en sommerdag, vennerne var samlede der, så kom den venlige have med den lille granplantning til god nytte. Friskolen, der blev bygget til Marinus Jørgensen ligger i Vester Nebel og bærer navnet Karensminde efter den kvinde, til hvis hjem den var bestemt. Skolebygningen er ualmindelig god, og der henlagt en ypperlig jordlod til den.

Peder og Ane Dons blev inderlig hjertensvenner med Peter Larsen. Peter Dons fulgte ham tit på hans rejser, og den milde, rolige mand øvede en velgørende indflydelse på den stærkt bevægede, ildfulde lægprædikant. Især gennem den ældste af deres døtre

Mette Marie som blev forberedt til konfirmation af Frits Boisen, da han var i Vilstrup, var Peder og Ane Dons nøje knyttede til Budstikkens udgiver. Efter at han var flyttet til Stege, blev Svendsen i Jelling deres præst. Han konfirmerede Karen, og han har talt i Alminde kirke over begge de to tidlig bortkaldte pigers støv. Gennem børnene har Peder og Ane Dons også været knyttede til folkehøjskolen, først til Kolds højskole, senere også til skolen i Askov. Da efterårsmøderne for bosatte folk begyndte i Askov, hørte de to gamle fra Pederslyst til de trofaste stamgæster, og Ane blev ved at være det, også da hun mistede sin ægtefælle. De unge sognepræster i Alminde Ludvig Wagner og Alfred Hey, om hvis prædiken Peter Larsens venner med glæde kunne samles i deres egen sognekirke, blev også nøje venner af Peder og Ane Dons. Valgmenighedsbevægelsen havde deres varme deltagelse.

En brodersøn af Ane Dons, Peder Olesen blev som en søn i huset på Pederslyst, og især en af hendes broderdøtre, Caroline Christensen havde der et andet hjem. Omgangen med disse unge mildnede savnet af de bortkaldte døtre.

"Min kære Mand" - således fortsætter Ane sine meddelelser - "havde allerede begyndt at føle nogen afkræftelse, da svigersønnen døde, men kunne godt være på færde og tage del i alle ting. Jeg ville jo aldrig give den tanke rum, at han også skulle gå bort. Jeg kunne daglig se sygdommen tage til. Men jeg kunne ikke andet end bede Vorherre om, at jeg måtte beholde ham. Omsider kom jeg dog så vidt, at jeg med beklemt hjerte kunne sige: gør nu, hvad du vil, kære Gud og Fader, dine veje er altid fulde af nåde og barmhjertighed.

Så tager hun op og fortæller udførligt om de sidste måneder af deres samliv. På Peder Donses 63. årsdag den 20. oktober 1878, var der mange gode venner samlede i deres hus. Den dag tog Peder Dons afsked med vennekredsen uden at se, der hørte det, anede det, og uden at han selv tænkte på det. Den 2. november var han sidste gang i Alminde kirke, hvor Wagner prædikede om Helgen-samfundet her og hisset. Den 10. november var de i Askov, særligt også for at tale med lægen Bojesen. Dagen efter mindedes de med nogle gode venner den ældste datters begravelse. Den 14. november kørte Peder Dons endnu en gang for Ane hen til Christen Hansen i Dons, der var gift med en søster til ham; det var just hendes fødselsdag, men de måtte tage tidlig hjem. Den 20. november nød de nadveren sammen med nogle gode venner i deres eget hus; "det var nogle velsignelse for os; men den vemodige tanke kom mer og mer frem, at det var sidste gang i dette liv, og det slog til. "Søndagen efter havde de besøg af "to unge folk fra Askov", som var bleven forlovede; de ville hen og dele deres glæde med Peder Dons; de vidste, at han holdt meget af dem. De opmuntrede også mig og sagde: "Han ser jo ud, som han så ud, den gang vi rejste sammen til Norge". Når der blev talt om den Norges-rejse, kunne det rigtig løfte ham, for den var han al tid så begejstret af. Mandagen efter første advents søndag blev Doktor Boie fra Haughus hentet og han sagde rent ud, at der ikke var håb om helbredelse. Peder Dons tog rolig imod dette budskab og sagde: "Gud ske lov, jeg er heller ikke bange for at dø". Nogle dage efter besøgte deres gamle ven, præsten Sveistrup dem med sin hustru. "Han udtalte nogle gode ord og bekendte troen med os, og så sang vi vor dejlige sang: Alt står i Gud Faders hånd. Og så befalede han ham i Gud Faders nåde og barmhjertighed. Samme dag hørte jeg, at den unge mand, la Cour i Askov havde mistet sin hustru; det gjorde et svært indtryk på mig, for jeg vidste nok, at om kort tid ville budskabet lyde til mig, at jeg var ene". Den 9. december var borgmester Schjørrings og præsten Wagners hustruer på Pederslyst; de sang for Peder Dons, og det gjorde især indtryk på Ane at høre den sang: "Jeg lever og ved hvor længe fuld trøst". Ane blev selv syg og måtte gå til sengs nogle dage. Det var hun slet ikke ked af, for hun tænkte: "Måske vil Vorherre have, at vi skal følges ad". Men hun kom sig og kunne atter pleje sin husbond. I de følgende dage kom deres gamle ven Morten Jørgensen fra Fløjstrup, Hans Jørgensen fra Dons Mølle og hans forlovede, præsten Hey fra Alminde og hans hustru og mange

andre venner, som for en stor del nævnes i optegnelserne, og tog afsked med Peder Dons. Præstefruen fra Alminde sagde, hun havde drømt, at hun pyntede et juletræ til Peder Dons. "Så skal De med ham op i himmelen", sagde Ane, "for her på jorden får han det ikke at se". Hun tog ikke fejl heri. Vist nok oplevede han juleaften, men lå da hen, uden at der kunne mærkes andet end hans svage og stille åndedrag. Medens de juledagsmorgen sang nogle julesalmer "Et lidet barn så lysteligt, lovet være du Jesus Krist, bekendte troen og læste juleevangeliet, sov Peder Dons hen så stille og blidt, så de knap kunne mærke det. "Englene gør vist ikke stor larm, når de kommer og bærer en sjæl ind i paradiset. I det mindste kan vi jo ikke mærke det. Lidt synes jeg rigtig nok, de efterlader dem, og det den stille fred, som kan omstråle den døende".

Ane slutter sin fortælling om sin kære trofaste mands dødsleje med en tak til dem, der daglig stod hende bi i de tunge dage, således til Peder Donses nærmest boende søskende, Bertel og Maren, hans søsterdatter Karen Thulesen, sin egen gamle søster Ane Kirstine fra Kristiansfeldt, og sin gamle trofaste pige, Line Grube. Ved at fortælle om begravelsen nævner hun særlig det dejlige juletræ fuld af lys, som stod i kirken, og de to store vokslys på alteret, som hun er glad ved at se brænde fra søndag til søndag.

Det er i januar og i februar 1879, at hun har skrevet sine erindringer, særligt om de sidste dage, hun levede med sin ægtefælle. Hun slutter dem med bøn om, at hun må blive styrket og bevaret i den barnlige og enfoldige tro på kødets opstandelse, og med tak til Herren, som gav, og som tog; hans navn være lovet!

Lange tider
langsomt skrider
langsomt skrider
det har den art.

Med at minde om disse verslinjer begynder Ane Dons en fortsættelse af sine optegnelser, og ved at følge disse får man da en temmelig tydelig forestilling om hendes enkestand, og hvad der i den fyldte hendes sind. Den 23. marts 1879 samledes vennerne hos hende på hendes 63. årsdag; den 22. juni mindedes hun med tak sin bryllupsdag; den 12. juli skrev hun, at nu havde hun gjort sit testamente. En længere sygdomstid bragte hendes til at sysle stærkt med tanken om opbrud fra dette liv. Men hun kom atter til kræfter. Den 20. oktober kunne hun samle en vennekreds på sin mands årsdag. Den 20. november mindes hun den sidste gang, hun nød nadveren sammen med sin husbond. Juledag havde hun venner samlede hos sig på årsdagen for Peder Dons' bortgang. Den næste optegnelse er fra 2. januar 1880, årsdagen for hans jordefærd. Den 15. april var det 31 år siden, hun fødte sin første søn, som kun levede i tretten dage. "Vorherre mildner luften for det klippede lam", vidner den enlige kvinde ud af sin erfaring. Den 22. juni var hende en højtidsdag; da fik hun en mindsten rejst på sin mands grav. Men den skulle også være på hendes grav. "Vi havde en velsignet dag, rigtig en højtidsdag". Den dag skal Vorherre have tak for". Den 20. oktober og juledag havde hun atter vennemøder i sit hus. 1881 havde hun sammenkomster hos sig på sin årsdag, på påskedag og pinsedag. Sin bryllupsdag fejrede hun dette år med sine søskende i sti gamle hjem i Fousing. Den 1. oktober tiltrådte hun en rejse, som der var plan til, endnu medens hendes mand levede. Først besøgte hun valgmenighedspræst N. Lindberg i Kerteminde. Derpå var hun tre dage på Vejstrup højskole, og så rejste hun over til valgmenighedspræst Hoff. Det var en besværlig rejse for den skrøbelige kvinde. Hun kom ved aftenstid til Værsløv station, og da hun ikke havde meldt, når hun kom, var der ingen vogn. En jernbane mand kørte hende så på en trolje hen ad sporet, til hun kom i nærheden af Bøgebjerg præstegård, som hun da lykkelig nåede. Endelig var hun fire dage i Vallekilde til efterårsmøde. Hun havde megen glæde af denne rejse og fremhæver ganske særlig kirkegangen i Ubberup. Oven på den rejse måtte hun rigtignok holde sengen i flere dage, men kom dog i skik,

så hun kunne holde sin mands årsdag som sædvanlig, og ligeså adventssøndag og juledag med vennemøder på Pederslyst. Fjerde juledag var hun i Kristiansfeld hos sin gamle søster, for at de med hinanden kunne dvæle ved mindet om deres yngste søster, Mette Kirstine, som var død den 19. december, og hvis støv den dag blev jordfæstet. I optegnelserne fra 1882 dvæler hun ved mindet om Karen og Marinus Jørgensen og ved indvielsen af forsamlingshuset i Dons. Det var hende en stor glæde, at det var bygget på en af hendes svoger Bertel givet grund.

I 1883 kunne Ane deltage i hundredårsfesten for vor kære lærefader Grundtvig, som hun havde megen glæde af. Men idet samme år fik hun en stor sorg, i det hendes plejesøn Peter Olesen, som hun havde tænkt, efter hendes dage skulle bo og bygge på Pederslyst, blev meget syg. Han døde den 26. februar 1884 stille og frimodig. Det blev den sidste af de mange dødssenge, Ane skulle stå ved i sit hjem. Men udenfor det skulle hun endnu friste et hårdt tab. Hendes svoger, Bertel Dons, der havde siddet ugift på fødegården i tyve år efter sine forældres død, havde været hende en udmærket trofast støtte under hendes enkestand. Først i august 1884 var han med ved en lille sammenkomst på Pederslyst, ved hvilken Ane fik gjort de forandringer ved sit testamente, som hun efter Peter Olesens død fandt, der måtte gøres. Da var Bertel rask og livlig. Men kort efter blev han syg og døde. Dette er den sidste begivenhed, der meldes om i Ane Dons' optegnelser.

Det vil synes en og anden lidt mærkeligt, at en jævn, lidet oplært kvinde som Ane Dons kunne falde på at skrive livserindringer. Hun har selv givet forklaringen. De sidste dage af hendes samliv med Peder Dons var så indholdsrige for hende, at hun følte, hun atter og atter måtte vende tilbage til mindet om dem. Men da hun skønnede, hendes hukommelse var svækket, mente hun, det ville være til hjælp, når hun, mens indtrykket endnu var friskt, skrev op, hvad der stod tydeligst for hende fra disse uger sidst i året 1878. Hun har skrevet det for sin egen skyld for at kunne læse den ene gang efter den anden. Men når hun så fik skrivebogen frem, hvori hine minder var optegnede, så føjede hun noget til om, hvad der siden var gået igennem hendes sjæl, og da bogen var skreven fuld, lagde hun blade ind i den, hvorpå hun fortsatte sine optegnelser. I alt er der således 16 beskrevne sider, foruden de 18 større i skrivebogen. Det er enken, vi derigennem lærer at kende, om vi ellers ikke kendte hende, enken som vandrer mellem sine grave, og som har svært ved at forstå, at hun efter så mange tab kan holde ud at leve. Men det er den gudhengivne enke, som tager Anna til sit forbillede, der dvælede i Herrens tempel i lange tider, ventende på hans time.

- Den enlige, som levede i sine minder, glemte dog ikke derover, hvad der foregik rundt omkring hende. Der kunne af hendes optegnelser fremdrages mer end, hvad der alt er anført, som vidner om, at hun var med i, hvad der rørte sig i de små kredse og i det større samfund, hvortil hun og hendes husbond havde følt sig hjerteligt knyttede. Og hvad hun med ham havde levet for, det følte hun som sit samlede kald at værne om efter hans død. Derfor samlede hun vennekredsen så trofast i sit hus, så det med god grund er sagt, at sammenkomsterne på Pederslyst var bleven en del af deres liv, som hørte til den faste stok. Men af samme grund traf hun den bestemmelse over en del af sin ejendom, som er udtrykt i den "Fundats for Peder og Ane Dons' Legat", som nedenfor skal meddeles.

Hun var i en ikke lille uro, inden hun kom så vidt, at hun fik endelig ordnet denne sag, og vi, som var hendes rådgivere dermed, har erfaret det, hvordan det lettede hendes sind, når vi fik det udtrykt med bestemte ord, hvad der rørte sig hos hendes, uden at det havde formet sig i klare tanker. Denne uro vendte atter tilbage efter plejesønnens død, indtil hun fik gjort de ændringer i sit testamente, som hun mente måtte følge deraf. Men også den gang var det en stor glæde at hjælpe hende med at få udtrykt, hvad der rørte sig hos hendes. Det tør siges som en afgjort sag, at det helt igennem er hendes hjertelag, der har fået sit udtryk både i testamentet, hvori hun har betænkt sine

slægtninge og enkelte andre, der har stået hende særligt nær, og i fundatsen til legatet. På den dag, den 3. marts 1885, vi samledes om hendes bære i Alminde kirke, blev det min gerning efter at have mindet om den underlige førelse, der havde bragt hendes til Dons, og om den del, som hun fik i, hvad der har givet byen Dons et så uforglemmeligt navn ved kristenfolket i Danmark, at fortælle om bestemmelserne, hun havde taget over sit gods. Jeg sluttede den gang, som jeg vil slutte nu, med ønsket om, at det, som hendes hjerte har villet, må lykkes, så Peder og Ane Donses Legat må støtte den fri børneskole, den fri ungdomsskole og udviklingen af livet i valgmenighederne på en sådan måde, at den kærlighed, som boede i de to ædle mennesker, må bære frugt hos dem, der i tidens løb skal nyde godt af denne gave,

Fundats for
"Peder og Ane Dons's Legat".

1. Den kapital som i henhold til mit testamente vil tilfalde det ovennævnte legat skal stilles under bestyrelse af tre mænd, som jeg selv vælger, nemlig:
Gårdejer Bertel Dons, Dons (efter hans død er første suppleant Jørgen Ravn indtrådt i bestyrelsen).

Højskoleforstander L. Schrøder, Askov og redaktør Konrad Jørgensen, Kolding.
Ligeledes vælger jeg to mænd til at træde ind på pladser i bestyrelsen, som måtte blive ledige ved dødsfald eller af andre grunde, nemlig som første suppleant:

Gårdejer Jørgen Ravn, V. Nebel, v. Kolding,
og som anden suppleant:

gårdejer Jeppe Fink, Hejls ved Kolding.

Efter min død vil de tre bestyrelsesmedlemmer havde at udfylde de ledige suppleantpladser, og valget må foretages således, at der, hver gang en suppleant indtræder i bestyrelsen, da ved dennes første møde vælges en ny suppleant i hans sted.

2. Bestyrelsen har at sørge for, at kapitalen, for så vidt den ikke består af uopsigelige midler, bliver anbragt lige så sikkert og til samme rente som "de umyndiges midler". Så længe dette er tilfældet for den kapital vedkommende, der i henhold til mit testamente kan ventes at ville blive anbragt mod første prioritet i gården "Pederslyst", ønsker jeg ikke denne opsagt til udbetaling.

3. Bestyrelsen skal, efter at have udbetalt de i mit testaments prg. 5 fastsatte livrenter, anvende renterne af legatkapitalen til Bedste for Menighedslivets og Folkeoplysningens Fremme på en sådan måde, som de, efter deres bedste overbevisning, kunne formode, at min afdøde ægtefælle og jeg selv kunne have ønsket at støtte disse ting, om vi havde levet.

4. Som foretagender der, så længe de kan antages at være til fremme af det i forrige prg. påpegede hovedformål, gerne skulle støttes af legatets renter, vil jeg nævne: Oprettelsen, vedligeholdelsen og den videre udvikling af valgmenigheden (af lignende art som den, der finde i Ø. Jølby på Mors), Folkehøjskoler (som den i Askov) og fri børneskoler (som den i Askov) og fri børneskoler (som den, der findes på "Karensminde", V. Nebel ved Kolding, og den, der findes i Skibelund ved Vejen): Bestyrelsen må selv afgøre, i hvilken eller hvilke af de her nævnte retninger eller hvilke af de her nævnte retninger den til enhver tid vil anvende pengene.

5. Skulle den tid komme, da ingen af de i foranstående prg. nævnte retninger efter bestyrelsens skøn kan siges at tjene til fremme for det menighedsliv og den folkeoplysning, som min ægtefælle og jeg hjertelig havde tilsluttet os til, vil bestyrelsen selv have at bestemme, hvilke andre bestræbelser til det nævnte formåls fremme den finder det værd at støtte med legatets midler.

For så vidt der et enkelt år efter bestyrelsens skøn ikke er særlig brug for legatets renter eller kun for en del af dem, har bestyrelsen fuld frihed til at anvende det tiloversblevne

det følgende år.

7. Medens bestyrelsen frem for alt må fastholde det i prg. 3 betegnede hovedformål ved anvendelsen af legatets renter, så vil den tillige kunne ramme min ægtefælles og mit ønske, om den, ved understøttelsen til valgmenigheder og fri børneskoler, tager særligt hensyn til sådanne, der findes eller mulig senere kan fremkomme i Dons og nærmere omegn, og om den ved uddelingen af hjælp til trængende højskolelærlinge vil tage særligt hensyn til min afdøde ægtefælles og mine trængende slægtninge, især under forudsætning af, at disse vil benytte folkehøjskolens undervisning til en omfattende uddannelse.

8. Efter hele den fri måde, hvorpå bestyrelsen for dette legat bliver stillet, uden nogen autoritets indblanding og uden nogen regnskabsaflæggelse, antages kongelig konfirmation ikke at kunne erholdes på denne fundats. Skulle det imidlertid i tidens løb vise sig, at sådan konfirmation kan erholdes blot imod, at der af bestyrelsen aflægges et årligt regnskab til revision af et ministerium eller en anden autoritet, da ønsker jeg konfirmationen erhvervet.

(Underskrift, dateret 11.juli 1879.)